

NOWA PODSTAWA
PROGRAMOWA

5

Planeta
Nowa

Zeszyt ćwiczeń

DO GEOGRAFII
DLA KLASY PIĄTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

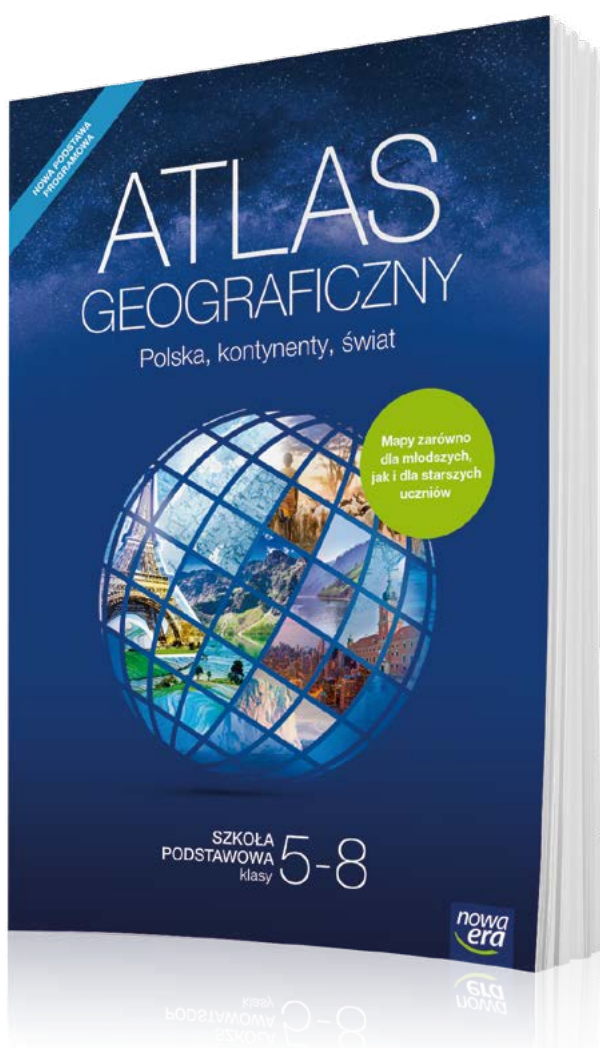
nowa
era

ATLAS

GEOGRAFICZNY 5-8

DLA KLAS

Nowy atlas geograficzny *Polska, kontynenty, świat* jest przeznaczony dla uczniów klas 5–8 szkoły podstawowej. Zawiera komplet aktualnych map i danych statystycznych niezbędnych w nauce geografii. Uwzględnia wymagania nowej podstawy programowej. Stanowi doskonałe uzupełnienie podręcznika i zeszytu ćwiczeń.

**Ponad 250 map
oraz 70 tablic
z danymi
statystycznymi**

- Czytelne mapy regionów Polski, Europy i świata – łatwe w odbiorze dla uczniów klas 5 i 6.
- Ogólnogeograficzne i tematyczne mapy Polski oraz poszczególnych kontynentów – dostosowane do percepcji uczniów klas 7 i 8.
- Mapy tematyczne prezentujące zagadnienia ujęte w nowej podstawie programowej.

sklep.nowaera.pl

5

Planeta
Nowa

Kamila Skomoroko

Zeszyt ćwiczeń

DO GEOGRAFII
DLA KLASY PIĄTEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

*nowa
era*

Twoje mocne strony

Planeta Nowa

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem *Planeta Nowa* dla klasy piątej dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania geografii w szkole podstawowej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 906/1/2018

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujemy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2018
ISBN 978-83-267-3339-0

Wydanie drugie
Warszawa 2019

Koordinacja prac i redakcja merytoryczna: Jan Niedźwiecki.

Współpraca redakcyjna: Justyna Leszko. **Redakcja językowa:** Anna Lota.

Nadzór artystyczny: Kaia Pichler.

Opieka graficzna: Ewa Kaletyn. **Projekt okładki:** Maciej Galiński.

Projekt graficzny: Ewa Kaletyn. **Opracowanie graficzne:** Piotr Zabłudowski, Klaudia Jaročka, Grażyna Truchlińska, Marek Błozsko. **Ilustracje:** Elżbieta Buczkowska, Joanna Ptak, Krzysztof Mrawiński, Marek Nawrocki.

Mapy: Zespół Kartograficzny Nowa Era. **Fotoserwis:** Bogdan Wańkowicz.

Realizacja projektu graficznego: Mariusz Trzaskalski.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

BE&W: Alamy Stock Photo – Florin Brezeanu s. 40 (burak cukrowy), George And Monserrate Schwartz s. 16; Łukasz Zandecki s. 33, Wojciech Wójcik s. 29; **FORUM:** Marek Skorupski s. 57 (portret Pawła E. Strzeleckiego); **GETTY IMAGES:** E+/fotoVoyager s. 88 (Himalaje), iStock Editorial/MicheleVacchiano s. 86, iStockphoto – extravagantni s. 80 (Akropol), Freeartist s. 81 (wąska uliczka), ibraman3012 s. 52, Pascale Gueret s. 12 (wzgórze), tellmemore000 s. 22 (krajobraz przemysłowy); Robert Harding World Imagery/Christian Kober s. 89; **SHUTTERSTOCK:** Anna Omelchenko s. 3, 13, 18, 22, 26, 35, 38, 55, 65, 76 (Tomek, Krzysiek), ArtFamily s. 3, 5, 13, 22, 35, 48, 61, 65, 73, 76 (Zosia), badahos s. 40 (chmiel), Birute Vijeikiene s. 84 (borówka), bogumil s. 46 (Tatry Zachodnie), Botond Horvath s. 80 (Alhambra), canadastock s. 67 (maki), Daniel Prudek s. 90, De Visu s. 75 (wnętrze jurty), Erik Mandre s. 84 (rosomak), Evgeniy Melnikov s. 73 (bobak), fboudrias s. 68 (wulkan), Francois Gagnon – okładka, Galyna Andrusenko s. 73 (lampart), Gelpi s. 3, 8, 13, 48, 55, 61, 76 (Marcin), gigello s. 67 (las liściasty), Givaga s. 12 (kostka lodu), Greg Brave s. 57 (Góry Śnieżne), Gyzafoto s. 43 (granit), Halina1601 s. 50 (turnia), hecke61 s. 74 (step), 92, ILYA AKINSHIN s. 77 (niezłwiedz polarny), Jesus Giraldo Gutierrez s. 73 (drop), joic s. 12 (lina), JohnKruger s. 41, Julian W s. 74 (baobab), Krasula s. 84 (gluszec), Leksele s. 77 (maskonur, pingwin), lichtmaster s. 84 (jodla), mahey s. 70, Mariusz Niedzwiedzki s. 50 (ostaniec wapienny), Mariusz Szczygiel s. 22 (krajobraz rolniczy), Marsan s. 50 (klif), Matt Makes Photos s. 78, Michal Majewski PL s. 39, Milosz Maslanka s. 46 (Tatry Wysokie), 50 (wąwóz), 75 (stawianie jurty 1 i 2), Monkey Business Images s. 3, 22, 26, 35, 38, 48, 55, 65, 73, 76 (Ania), Natalia Golubnycha s. 67 (tajga), Olesya Boeva s. 67 (tundra), Pablo Scapinachs s. 12 (wyspa), Patrick Messier s. 73 (antylopa), Patrick Poendl s. 77 (oaza), prochasson frederic s. 77 (wydyma), RAndrei s. 81 (białe budynki), Scanra11 s. 68 (tory), Sebastian Kaulitzki s. 12 (kość), Sergey Uryadnikov s. 73 (sępy), Sergey Uryadnikov s. 84 (niezłwiedz brunatny), S-F s. 22 (krajobraz miejski), Supertrooper s. 68 (helikopter), Tony Rix s. 88 (iris), T1studio s. 34, Viacheslav Lopatin s. 80 (Koloseum), Victor Tyakht s. 73 (sułak), Vladimir Melnik s. 77 (mors), Witold Hintzke s. 25 (mierzēja), Zheltobriukh Oleksandr s. 40 (pszenię), **THINKSTOCK/GETTY IMAGES:** iStockphoto – Goran Mihajlovski s. 40 (tytoń), Maciej Jaroszewski s. 29 (orlik krzykliwy), undefined undefined s. 25 (klif), VVZann s. 43 (węgiel); Wavebreak Media s. 3, 26, 38, 61 (Monika) oraz Adam Brzoza s. 47, Jacek M. Jeliński/www.zlotuptaka.eu s. 42, Sławomir Wiktorowicz s. 43 (wapienie).

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl
Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

Druk i oprawa: Elanders Polska Płońsk

Poznaj swój zeszyt ćwiczeń

Zosia

Cześć! Nazywam się Zosia, a to są moi przyjaciele z klasy 5a: Krzysiek, Tomek, Monika, Ania i Marcin. W tym roku zaczynamy lekcje geografii.

Wygląda na to, że będzie ciekawie! Zdobędziemy wiele nowych informacji, m.in. o mapach oraz o krajobrazach Polski i świata. Aby przećwiczyć umiejętności i utrwalić wiedzę, rozwiążemy zadania. Czasami będziemy potrzebowali Twojej pomocy, aby uporać się z jakimś problemem.

Tomek

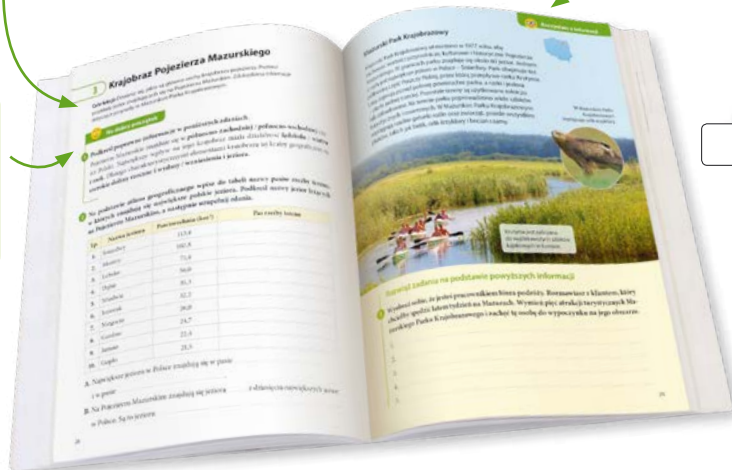
Dzięki **Celom lekcji** wymienionym pod tematem dowiesz się, czego się nauczysz, jeśli wykonasz zadania.

Korzystam z **informacji** to strony, dzięki którym nauczysz się, jak rozwiązywać zadania dotyczące konkretnego tekstu i materiału ilustracyjnego.

Na dobry początek to łatwiejsze zadania, które pomogą Ci się oswoić z tematem lekcji.

Monika

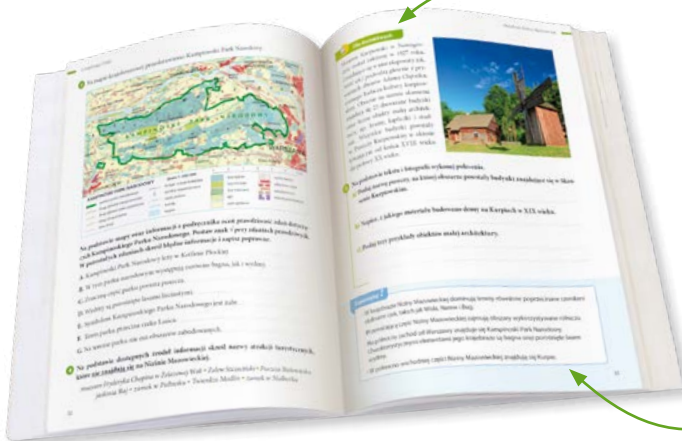

Krzysiek

Zadania **Dla dociekliwych** są trochę trudniejsze i pozwalają poszerzyć wiedzę.

Ania

Najważniejsze informacje z omawianego tematu znajdziesz na końcu lekcji, w ramce **Zapamiętaj!**

Marcin

SPIS TREŚCI

Korzystaj z dodatkowych materiałów ukrytych pod kodami QR zamieszczonymi w publikacji.

I Mapa Polski

1. Mapa i skala	5
2. Odległości na mapie i w terenie	8
3. Ukształtowanie powierzchni na mapach	12
4. Czytamy mapę najbliższej okolicy	16
Sprawdź, czy potrafisz	20

II Krajobrazy Polski

1. Co to jest krajobraz?	22
2. Krajobraz nadmorski Wybrzeża Słowińskiego	25
3. Krajobraz Pojezierza Mazurskiego	28
4. Krajobraz Niziny Mazowieckiej	31
5. Krajobraz wielkomiejski Warszawy	34
6. Krajobraz miejsko-przemysłowy Wyżyny Śląskiej	37
7. Krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej	40
8. Krajobraz Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej	43
9. Krajobraz wysokogórski Tatr	46
Sprawdź, czy potrafisz	50

III Łądy i oceany na Ziemi

1. Przez łądy i oceany	52
2. Pierwsze podróże geograficzne	55
Sprawdź, czy potrafisz	59

IV Krajobrazy świata

1. Pogoda a klimat	61
2. Strefy klimatyczne i strefy krajobrazowe	65
3. W wilgotnym lesie równikowym i w lesie strefy umiarkowanej	68
4. Krajobrazy sawanny i stepu	72
5. Krajobrazy pustyni gorącej i pustyni lodowej	76
6. Krajobraz śródziemnomorski	80
7. Krajobrazy tajgi i tundry	83
8. Krajobraz wysokogórski Himalajów	87
Sprawdź, czy potrafisz	91
Sprawdź, czy znasz mapę!	93
Krzyżówki geograficzne	95

5 Krajobrazy pustyni gorącej i pustyni lodowej

Cele lekcji: Dowiesz się, jakie są cechy klimatu pustyni gorących i pustyni lodowych. Nauczysz się rozpoznawać zwierzęta charakterystyczne dla tych stref. Poznasz położenie Arktyki i Antarktyki. Dowiesz się, gdzie występują lądolody.

Na dobry początek

1 Uczniowie powtarzali wiadomości dotyczące cech klimatu pustyni gorących i pustyni lodowych. Niestety, wszystkie informacje im się pomieszały.

Pomóż uczniom uporządkować wiedzę. Wpisz ich imiona we właściwych miejscach tabeli.

Zosia

Występują bardzo niskie opady.

Występuje duża różnica temperatury powietrza między dniem a nocą.

Ania

Ujemna temperatura powietrza utrzymuje się niemal przez cały rok.

Tomek

Średnia temperatura powietrza jest wysoka we wszystkich miesiącach roku.

Marcin

Pada prawie wyłącznie śnieg.

Krzysiek

Tylko cechy klimatu pustyni gorącej	Cechy klimatu pustyni gorącej i pustyni lodowej	Tylko cechy klimatu pustyni lodowej

2 Na podstawie dodatkowych źródeł wiedzy opisz krótko przystosowanie wybranego gatunku zwierząt do życia na pustyni gorącej.

- 3 Połącz liniami fotografie zwierząt z odpowiednimi obszarami Ziemi zaznaczonymi na rysunku – Arktyką lub Antarktyką.

- 4 Na fotografiach przedstawiono dwa elementy krajobrazu pustyni gorących.

Obejrzyj
film
docwiczenia.pl
Kod: NSURUD

1.

2.

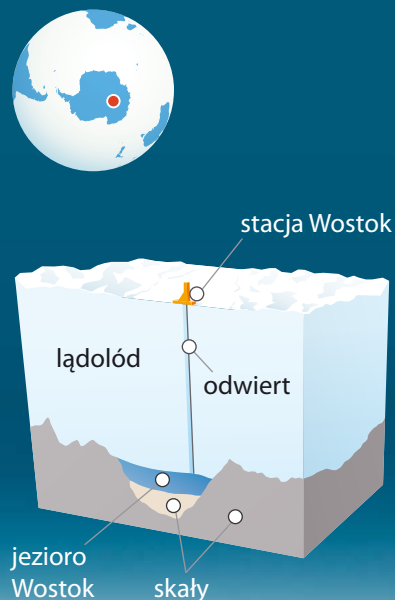
Podkreśl właściwe informacje w poniższych zdaniach.

- A. Na fotografii 1 przedstawiono **wydmę** / **grzyb skalny**. Jest to forma terenu występująca na pustyni **piaszczystej** / **kamienistej**.
- B. Na fotografii 2 przedstawiono **opuncję** / **oazę**. Obszary tego typu wyróżniają się w krajobrazie pustyni gorącej występowaniem bujnej roślinności, np. **palm daktylowych** / **baobabów**.

Jezioro pod lądolodem

Obecnie na Ziemi znajdują się dwa lądolody: na Antarkydzie oraz na Grenlandii. Lądolód antarktyczny jest rozleglejszy i grubszy od grenlandzkiego – jego grubość dochodzi do 4 km. Na obszarze tego lądolodu funkcjonuje między innymi rosyjska stacja naukowo-badawcza Wostok. W 2012 roku pracujący tam naukowcy zakończyli odwiert w lodzie, dzięki któremu dotarli do znajdującego się pod lodem jeziora Wostok. Leży ono 3800 m pod powierzchnią lądolodu, ma mniej więcej 250 km długości (tyle co województwo mazowieckie) i 50 km szerokości, a jego największa głębokość wynosi ponad 1200 m. Do tej pory odkryto około 200 jezior znajdujących się pod lądolodem Antarktydy.

Lądolód zajmuje niemal cały obszar Antarktydy. Jego powierzchnia jest większa od powierzchni Europy.

Rozwiąż zadania na podstawie powyższych informacji

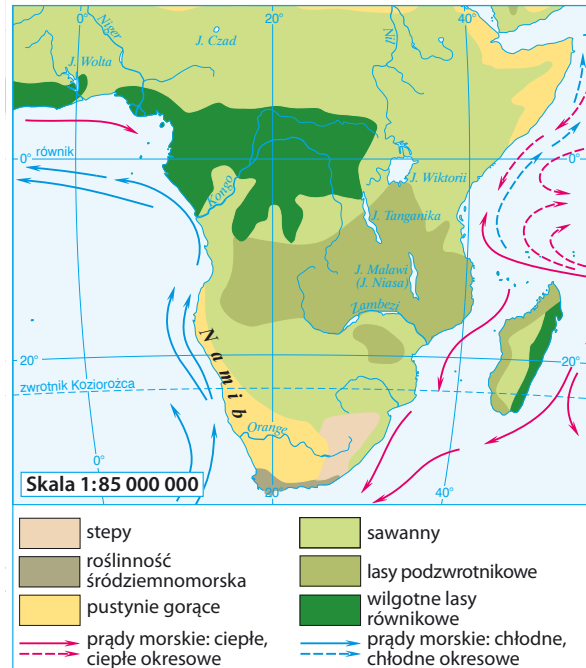
5 Odpowiedz na pytania.

- A. Na których obszarach Ziemi występują obecnie lądolody? _____
- B. Jaka jest grubość lądolodu ponad jeziorem Wostok? _____
- C. Jakie wymiary ma jezioro Wostok? _____
- D. Ile jezior znajdujących się pod lądolodem Antarktydy zostało odkrytych? _____

Dla dociekliwych

Istnienie niektórych pustyni gorących jest związane z występowaniem chłodnych prądów morskich, czyli takich, których temperatura jest niższa od otaczającej je wody oceanicznej. Zazwyczaj są to prądy niosące wodę z chłodniejszych stref klimatycznych do cieplejszych. Mają one duży wpływ na klimat wybrzeży, wzdłuż których płyną. Zimna woda ochładza powietrze, a to powoduje, że nie unosi się ono, a zawarta w nim para wodna nie skrapla się i nie tworzy chmur. W konsekwencji nie występują opady. Taka sytuacja zachodzi na przykład na zachodnim wybrzeżu Afryki, gdzie znajduje się pustynia Namib.

6 Na podstawie mapy i tekstu podkreśl właściwe informacje w poniższych zdaniach.

- Pustynia Namib znajduje się na **wschodnim / zachodnim** wybrzeżu Afryki.
- Powstała ona dlatego, że w pobliżu przepływa **ciepły / chłodny** prąd morski.
- Zazwyczaj ciepłe i wilgotne powietrze znad oceanu unosi się i **ogrzewa / ochładza**. W efekcie dochodzi do skroplenia pary wodnej i wystąpienia opadu.
- Ocean w pobliżu pustyni Namib jest **ciepły / chłodny**, dlatego powietrze, które się nad nim znajduje, nie unosi się i deszcz nie pada.

Zapamiętaj !

- Na pustyniach gorących występują bardzo niskie opady i wysoka temperatura powietrza. Charakterystyczna dla tej strefy krajobrazowej jest duża różnica temperatury powietrza między dniem a nocą.
- Ludność strefy pustyni gorących trudni się głównie uprawą ziemi w oazach lub hodowlą zwierząt.
- Pustynie lodowe występują zarówno w Arktyce, jak i w Antarktyce. Charakteryzują się bardzo niską temperaturą powietrza oraz niewielkimi opadami przez cały rok. Występują tam lądolody.
- Na pustyniach gorących i pustyniach lodowych roślinność jest bardzo uboga.

6 Krajobraz śródziemnomorski

Cele lekcji: Poznasz cechy klimatu strefy śródziemnomorskiej i charakterystyczne dla niej rośliny. Dowiesz się, jakie są atrakcje turystyczne rejonu Morza Śródziemnego, i poznasz cechy tradycyjnej zabudowy na tym obszarze.

Na dobry początek

- 1 Na podstawie dostępnych źródeł wiedzy wpisz pod fotografiami nazwy miast i państw, w których znajdują się przedstawione zabytki.

Koloseum

Alhambra

Akropol

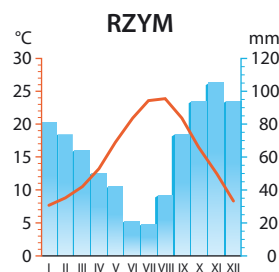

- 2 Wyobraź sobie, że jesteś pracownikiem biura podróży. Na podstawie klimatogramu dla Rzymu zapisz odpowiedzi na pytania klientów.

Klient A. Chciałbym spędzić urlop we Włoszech. Zależy mi na tym, żeby było bardzo ciepło i słonecznie. Który miesiąc będzie najlepszy na wyjazd? _____

Klient B. Chcę się wybrać w listopadzie na wycieczkę do Rzymu. Czy w tym miesiącu opady są zazwyczaj wysokie, czy niskie? _____

Klient C. Jestem zainteresowana wycieczką do Rzymu. Lubię spacerować po mieście i zwiedzać. Zależy mi, żeby nie było gorąco i deszczowo. W którym miesiącu opady są niskie, a średnia temperatura powietrza nie przekracza 20°C? _____

3 Wykonaj polecenia.**a) Rozszyfruj nazwy roślin.**

YPCYSR – _____ JAIECŁOW – _____

TIMR – _____ NDEROLEA – _____

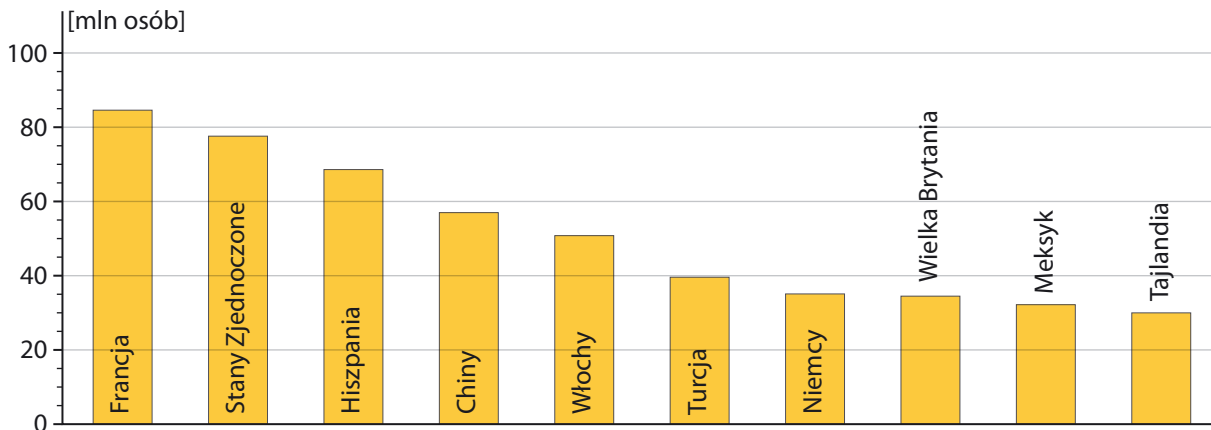
RZYNWAW – _____ IPIAN – _____

b) Podaj nazwę zarośli charakterystycznych dla strefy śródziemnomorskiej, w których występują te rośliny.**c) Napisz, w jaki sposób rośliny strefy śródziemnomorskiej przystosowały się do panujących tam warunków klimatycznych.****4 Zapisz pod każdą z fotografii cechę tradycyjnej zabudowy strefy śródziemnomorskiej, którą na niej przedstawiono.**

Dla dociekliwych

Nie ma na świecie kraju, który w ogóle nie byłby odwiedzany przez turystów. Istnieją jednak państwa przyciągające każdego roku miliony urlopowiczów. Na poniższym wykresie przedstawiono państwa, do których w 2015 roku przyjechało najwięcej zagranicznych turystów.

Źródło danych: <https://www.e-unwto.org/>

5 Wykonaj polecenia.

- Na podstawie map zamieszczonych w atlasie geograficznym zakreśl na wykresie nazwy państw, które leżą nad Morzem Śródziemnym.
- Na podstawie wykresu podkreśl poprawne informacje w poniższych zdaniach.
  - W 2015 roku najwięcej turystów odwiedziło Francję / Tajlandię.
  - Włochy odwiedziło prawie 40 mln / ponad 50 mln turystów.
  - Hiszpanię odwiedziło więcej turystów niż łącznie Meksyk i Turcję / Niemcy.
- Podaj dwie przyczyny dużej popularności rejonu Morza Śródziemnego wśród turystów.

Zapamiętaj !

- Klimat strefy śródziemnomorskiej charakteryzuje się wysoką temperaturą powietrza i niskimi opadami latem oraz łagodną i deszczową zimą.
- Roślinność występująca w krajobrazie śródziemnomorskim jest nazywana makią. Tworzą ją głównie krzewy, m.in. jałowce, mirty i oleandry.
- Rejon Morza Śródziemnego jest jednym z najchętniej odwiedzanych przez turystów obszarów na świecie.

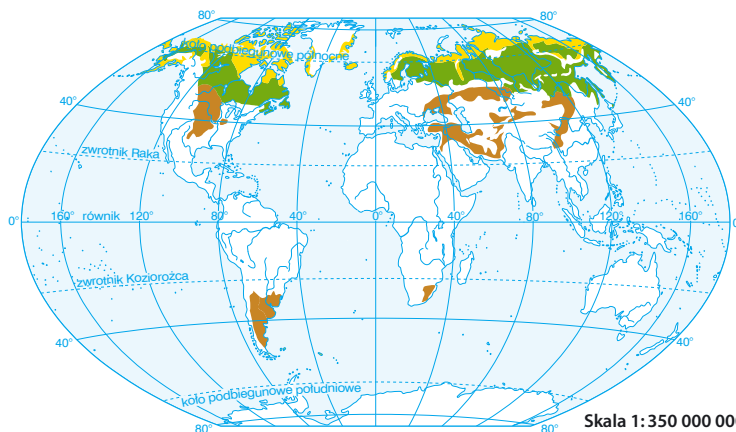
7 Krajobrazy tajgi i tundry

Cele lekcji: Poznasz położenie oraz klimat stref tajgi i tundry. Zdobędziesz informacje na temat wieloletniej zmarzliny i jej wpływu na życie ludzi. Dowiesz się, jakie rośliny i zwierzęta są charakterystyczne dla tajgi i tundry oraz czym zajmuje się ludność zamieszkująca te strefy.

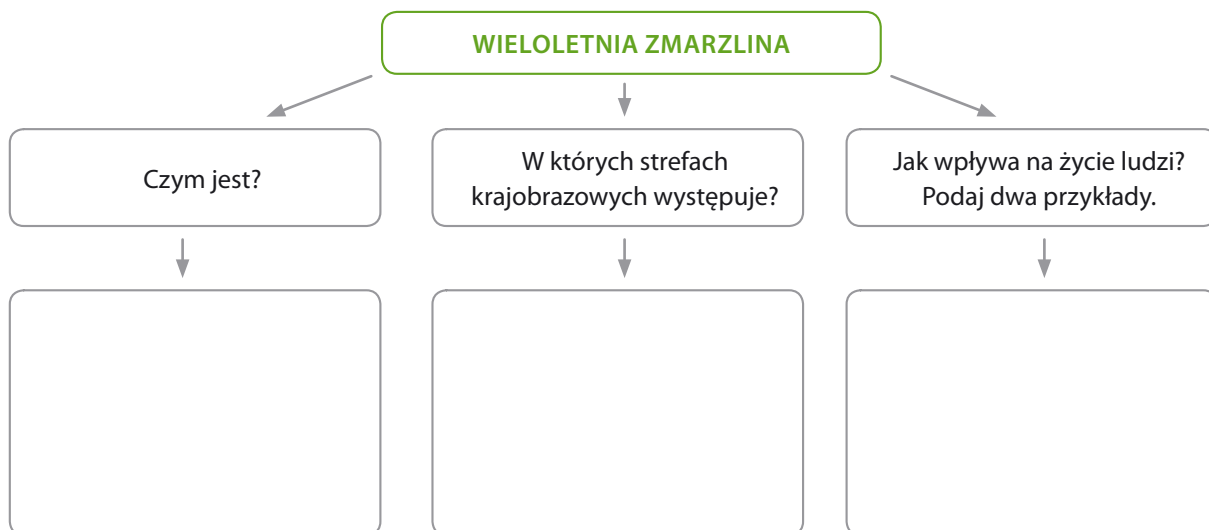
Na dobry początek

1 Podkreśl poprawne informacje w poniższych zdaniach.

Na mapie tajgę zaznaczono kolorem **zielonym** / **żółtym**, a tundrę – kolorem **brązowym** / **żółtym**. Tajga występuje w strefie klimatów **umiarkowanych** / **podzwrotnikowych**, a tundra – w strefie klimatów **umiarkowanych** / **okołobiegunowych**.

2 Uzupełnij schemat dotyczący wieloletniej zmarzliny.

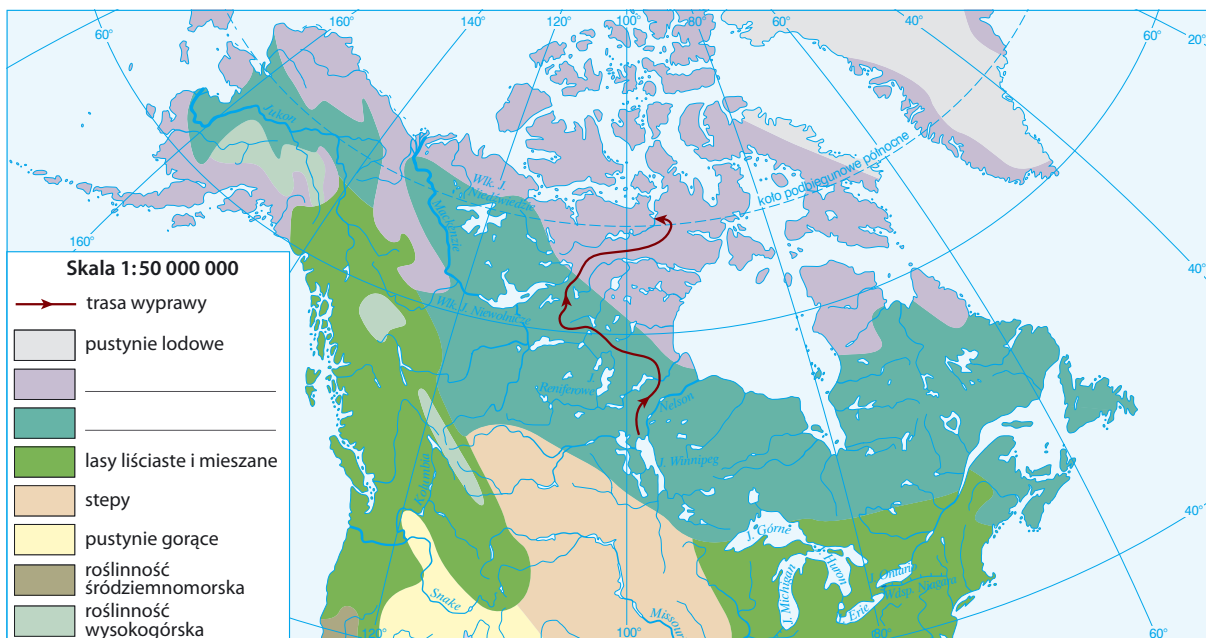

5 Pewien podróżnik opisał swoją podróż przez Kanadę. Przeczytaj poniższy fragment jego relacji i wykonaj polecenia.

Podróż rozpocząłem nad jeziorem Winnipeg. Wyruszyłem na północ. Podziwiałem wspaniałe widoki: rozległe lasy, w których dominowały świerki, jodły, modrzewie i sosny, oraz liczne jeziora. Jediną przeszkodę w napawaniu się urokami natury stanowiły wszechobecne komary. Przemieszczałem się dalej na północ. Z czasem krajobraz zaczął się zmieniać. W miejsce lasów pojawiły się bezkresne obszary porośnięte krzewinkami oraz mchami i porostami. Moją podróż zakończyłem za kołem podbiegunowym północnym, w osadzie zamieszkałej przez Inuitów.

a) Na poniższej mapie zaznaczono trasę, którą przebył podróżnik. Na podstawie opisu uzupełnij legendę mapy brakującymi nazwami stref krajobrazowych.

b) Podaj trzy przykłady zwierząt żyjących w strefie, w której podróżnik zakończył swoją wyprawę.

c) Wyjaśnij, kim są Inuici.

Dla dociekliwych

Laponia to kraina rozciągająca się w północnej Europie, w strefach tajgi i tundry. Od kilku tysięcy lat jest zamieszkiwana przez jeden z najstarszych europejskich ludów – Lapończyków. Początkowo trudnili się oni głównie łowiectwem i zbieractwem, a w późniejszym czasie zaczęli hodować renifery (to zajęcie nadal stanowi ważny element ich życia). Obecnie wielu mieszkańców Laponii utrzymuje się z turystyki. Atrakcją turystyczną stanowią między innymi hotele, pięknie położone drewniane domki czy szałas, w których można spotkać Lapończyków w tradycyjnych strojach oraz skosztować dań z reniferów i ryb.

6 Wykonaj polecenia.

a) Na podstawie powyższej mapy oraz atlasu geograficznego wymień nazwy państw, w których obrębie leży Laponia.

---

b) Napisz, czym przede wszystkim zajmują się Lapończycy.

Zapamiętaj !

- W tajdze rosną głównie drzewa iglaste: sosny, świerki, jodły i modrzewie.
- W tundrze występuje niska roślinność, przede wszystkim trawy, mchy, krzewinki i karłowate drzewa.
- Klimat stref tajgi i tundry charakteryzuje się krótkimi latami oraz długimi mroźnymi zimami. W obu strefach krajobrazowych występuje wieloletnia zmarzlina.
- Rdzenna ludność stref tajgi i tundry tradycyjnie zajmuje się hodowlą reniferów, myślistwem i połowem ryb.

Cele lekcji: Poznasz piętra roślinne występujące w Himalajach oraz zwierzęta charakterystyczne dla tych gór. Dowiesz się, kim są Szerpowie i czym się zajmują. Zdobędziesz ciekawe informacje o wyprawach na Mount Everest.

Na dobry początek

- 1** Podkreśl w tekście dwa zdania, które świadczą o tym, że alpiniści relacjonują wyprawę w Himalaje. Uzasadnij swój wybór.

Do bazy dotarliśmy pod koniec czerwca. W najwyższych partiach gór temperatura wynosi mniej niż -20°C , wieje bardzo silny wiatr i ciągle pada śnieg. Mimo trudnych warunków pogodowych udało się nam założyć dwa obozy. W działaniach górskich pomagają nam Szerpowie. Wspólnie wnosimy do obozów potrzebny sprzęt, zapasy jedzenia i liny. W przyszłym tygodniu spróbujemy powalczyć o szczyt wznoszący się na wysokość 8848 m n.p.m.

Uzasadnienie: _____

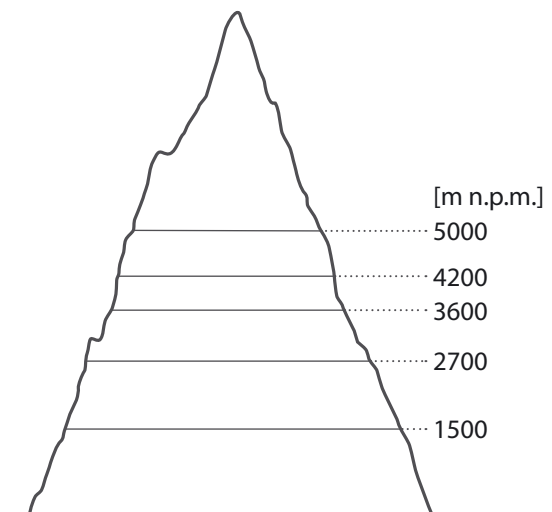
_____

_____

_____

- 2** Pokoloruj schemat pięter roślinności w Himalajach zgodnie z poniższymi wskazówkami.

- A. Piętro lasów liściastych – kolor jasnozielony.
- B. Piętro górskich łąk – kolor żółty.
- C. Piętro wiecznie zielonych lasów – kolor ciemnozielony.
- D. Piętro śnieżne – kolor jasnoniebieski.
- E. Piętro lasów iglastych – kolor brązowy.
- F. Piętro krzewów – kolor pomarańczowy.

- 3** Odszukaj na diagramie i otocz pętlą nazwy siedmiu zwierząt występujących w Himalajach. Nazwy mogą być zapisane poziomo, pionowo lub ukośnie. Jedno ze zwierząt przedstawiono na fotografii. Zamaluj na dowolny kolor tę część diagramu, która zawiera jego nazwę.

O	D	I	A	T	Y	G	R	Y	S
K	I	Y	N	G	Ż	C	S	R	F
Y	R	G	H	A	P	Ó	Ę	A	M
F	B	W	P	L	H	N	M	G	A
Ł	I	I	Ą	Ć	Z	U	Ć	L	K
M	S	D	L	R	A	Ę	R	F	A
O	S	Ą	U	Ł	A	R	W	P	K
B	P	K	O	Ł	S	Ć	Y	Ś	I
K	W	E	Ż	L	J	J	A	K	O
P	A	N	D	A	Ą	S	N	J	D

- 4** Wykonaj polecenia.

a) Wyjaśnij, kim są Szerpowie.

---

b) Na podstawie zdjęcia oraz tekstu w podręczniku scharakteryzuj warunki życia Szerpów.

---

c) Wymień trzy przykłady tradycyjnych zajęć Szerpów.

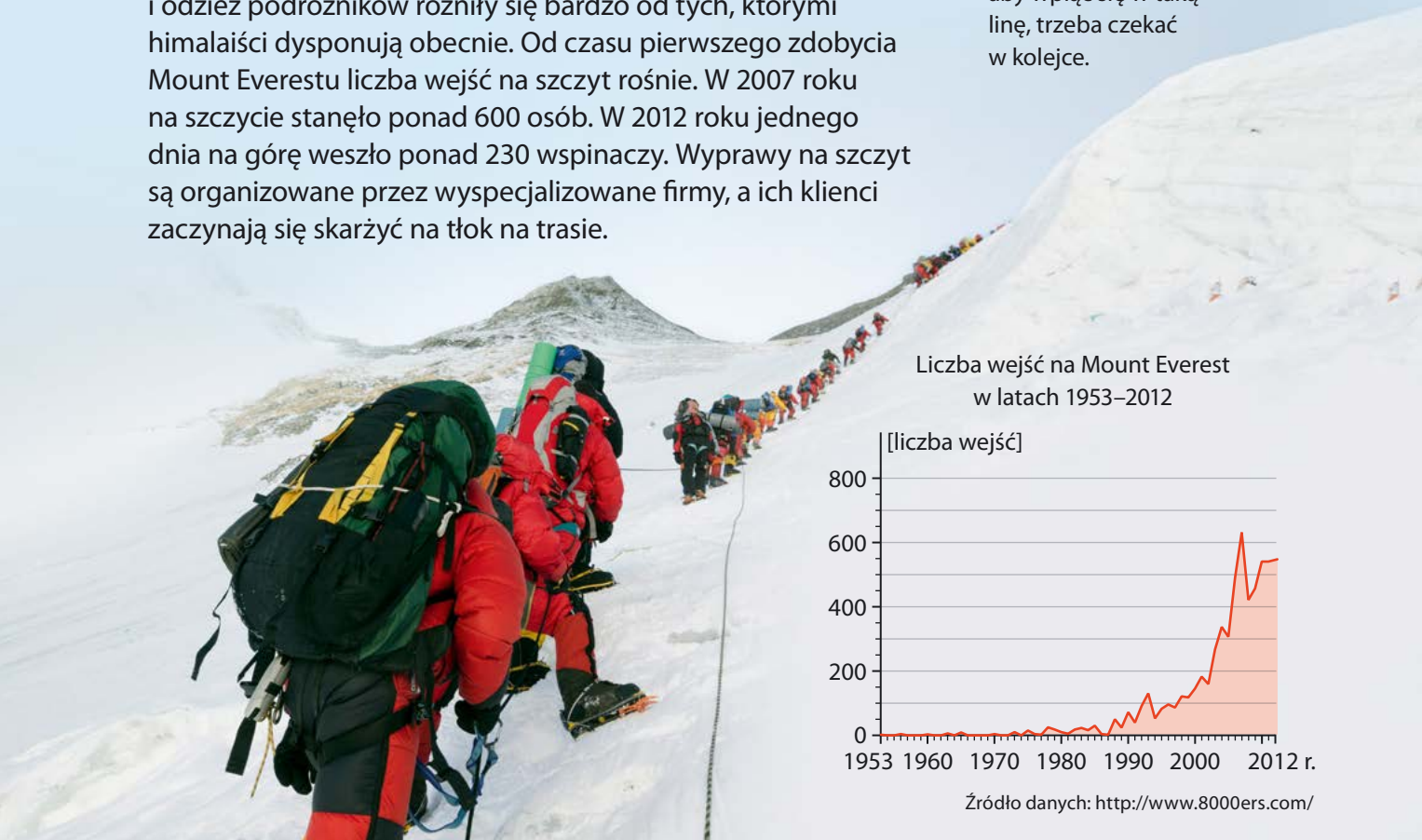

Zatłoczony Mount Everest

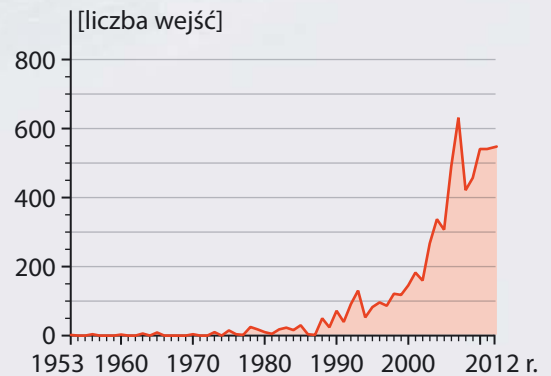

Wyprawa na Mount Everest w 1953 roku, w której uczestniczyli Edmund Hillary i Tenzing Norgay, zakończyła się sukcesem. Poprzedziło ją jednak prawie 50 lat zmagania i wiele nieudanych prób zdobycia najwyższego szczytu Ziemi. W tamtych czasach zorganizowana turystyka w Himalajach nie była możliwa. Nie można było opracować prognoz pogody dla tego obszaru, nie istniały tam hotele, nie latały helikoptery, a sprzęt i odzież podróżników różniły się bardzo od tych, którymi himalaiści dysponują obecnie. Od czasu pierwszego zdobycia Mount Everestu liczba wejść na szczyt rośnie. W 2007 roku na szczycie stanęło ponad 600 osób. W 2012 roku jednego dnia na górę weszło ponad 230 wspinaczy. Wyprawy na szczyt są organizowane przez wyspecjalizowane firmy, a ich klienci zaczynają się skarżyć na tłok na trasie.

Podczas wspinaczki na Mount Everest używa się przymocowanych na stałe lin. Bywa, że aby wpiąć się w taką linę, trzeba czekać w kolejce.

Liczba wejść na Mount Everest w latach 1953–2012

Źródło danych: <http://www.8000ers.com/>

Rozwiąż zadania na podstawie powyższych informacji

5 Na podstawie tekstu napisz, dlaczego coraz łatwiej zdobyć Mount Everest.

---

6 Odczytaj z wykresu, od kiedy na Mount Everest wchodzi ponad 100 osób rocznie.

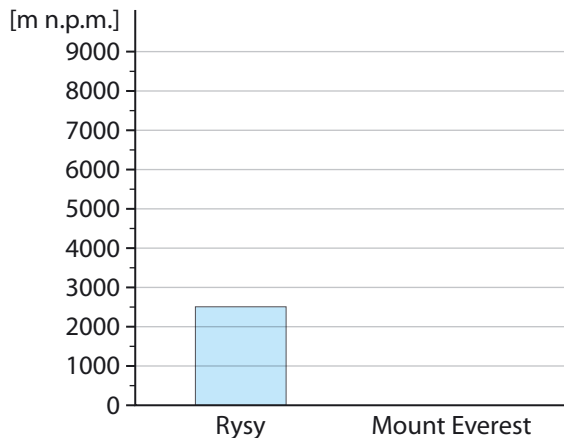

Dla dociekliwych

Zarówno w Tatrach, jak i w Himalajach występuje krajobraz wysokogórski. Góry te jednak pod wieloma względami się różnią.

Zobacz
zdjęcia
docwiczenia.pl
Kod: N5QW4R

7 Wykonaj polecenia.

a) Zaznacz na fotografii wykonanej w Himalajach element krajobrazu, który nie występuje w Tatrach i zapisz jego nazwę. _____

b) Dorysuj na wykresie słupek obrazujący wysokość Mount Everestu.

c) Uzupełnij zdania.

A. Najniższym piętrzem roślinności w Himalajach jest piętro _____, a w Tatrach – piętro _____, w którym w przeszłości rosły lasy liściaste.

B. Najwyższym piętrzem roślinności w Himalajach jest piętro _____, a w Tatrach – piętro _____.

Zapamiętaj !

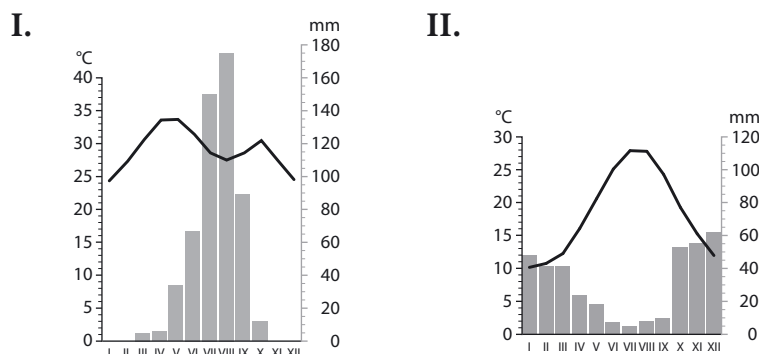
- Himalaje są położone w południowej Azji. Na ich obszarze wznosi się najwyższy szczyt świata – Mount Everest (8848 m n.p.m.).
- W Himalajach wyróżnia się sześć pięter roślinności: piętro wiecznie zielonych lasów, piętro lasów liściastych, piętro lasów iglastych, piętro krzewów, piętro górskich łąk i piętro śnieżne.
- W wyższych partiach Himalajów mieszkają Szerpowie trudniący się uprawą ziemi, hodowlą zwierząt oraz obsługą himalaistów i turystów.

Sprawdź, czy potrafisz

Krajobrazy świata

1 Na podstawie klimatogramów wykonaj polecenia.

a) Wpisz znak > lub < w odpowiednich miejscach tabeli tak, aby pokazać, czy wartość podanego parametru jest większa w miejscowości I, czy w miejscowości II.

Lp.	Parametr	Wartość parametru	
1.	Średnia temperatura powietrza w najcieplejszym miesiącu	miejscowość I	miejscowość II
2.	Średnia roczna amplituda temperatury powietrza	miejscowość I	miejscowość II
3.	Suma opadów w lipcu	miejscowość I	miejscowość II
4.	Suma opadów w styczniu	miejscowość I	miejscowość II

b) Podkreśl poprawne informacje w poniższych zdaniach.

- A. W miejscowości I / II występują dwie pory roku: sucha i deszczowa.
- B. Ciepłe lato z małą ilością opadów jest charakterystyczne dla miejscowości I / II.
- C. Miejscowość I znajduje się w strefie **wilgotnych lasów równikowych / sawann**.
- D. Miejscowość II znajduje się w strefie **krajobrazu śródziemnomorskiego / stepów**.

2 Oceń prawdziwość informacji. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F, jeśli jest fałszywa.

1.	W strefie tundry występują dni i noce polarne.	P	F
2.	Step, preria i pampa to różne nazwy tej samej strefy krajobrazowej.	P	F
3.	Lasy liściaste i mieszane występują w strefie klimatów umiarkowanych.	P	F

3 W każdym zestawie wykreśl nazwę zwierzęcia, które nie pasuje do pozostałych. Uzasadnij swój wybór.

A. Maskonur, mors, pingwin, niedźwiedź polarny.

Uzasadnienie: _____

B. Sarna, antylopa, żyrafa, zebra.

Uzasadnienie: _____

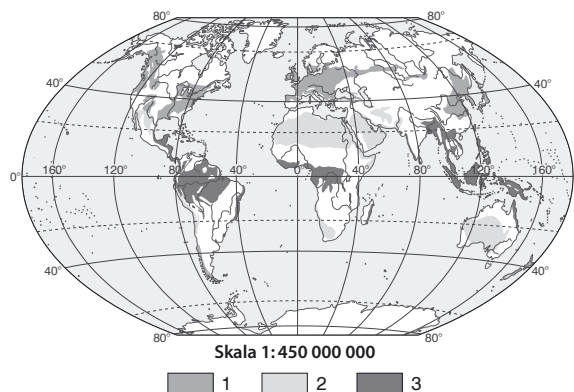
C. Tukan, koliber, jaguar, lew.

Uzasadnienie: _____

D. Bizon, suhak, leming, bobak.

Uzasadnienie: _____

4 Na podstawie fotografii i mapy uzupełnij zdania.

A. Forma terenu, którą przedstawiono na fotografii, to _____.

B. Forma ta występuje w strefie krajobrazu _____.

C. Zasięg tej strefy krajobrazowej oznaczono na mapie numerem _____.

5 Zaznacz nazwę ludu, którego dotyczy opis.

Ten mieszkający w lasach północno-wschodniej Azji lud tradycyjnie zajmuje się hodowlą reniferów, myślistwem i połowem ryb. Niegdyś jego członkowie przemieszczali się ze swoimi stadami między dwiema siedzibami: leżącą bardziej na północ i położoną dalej na południe. Obecnie mieszkają na stałe w jednym miejscu.

A. Pigmeje.

B. Masajowie.

C. Jakuci.

D. Inuici.

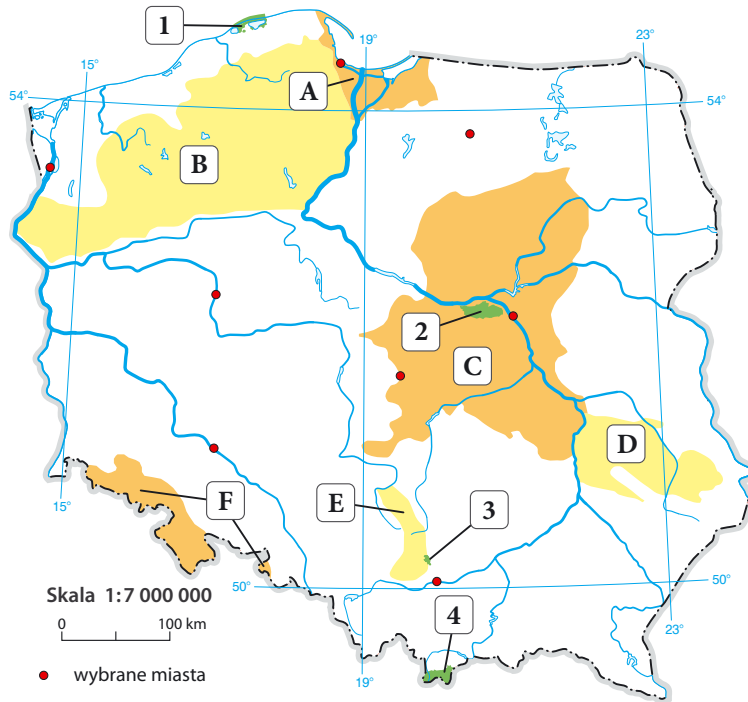

Sprawdź, czy znasz mapę!

Polska

- 1 Na mapie Polski literami A–F oznaczono położenie wybranych krain geograficznych, a numerami 1–4 – wybranych parków narodowych.

Na podstawie atlasu geograficznego podaj nazwy obiektów oznaczonych na mapie.

A. _____	D. _____
B. _____	E. _____
C. _____	F. _____
1. _____	3. _____
2. _____	4. _____

- 2 Na podstawie atlasu geograficznego podpisz na mapie z zadania 1 miasta, jeziora i rzeki, których nazwy podano poniżej.

Gdańsk • Warszawa • Kraków • Poznań

Łebsko • Śniardwy • Mamry

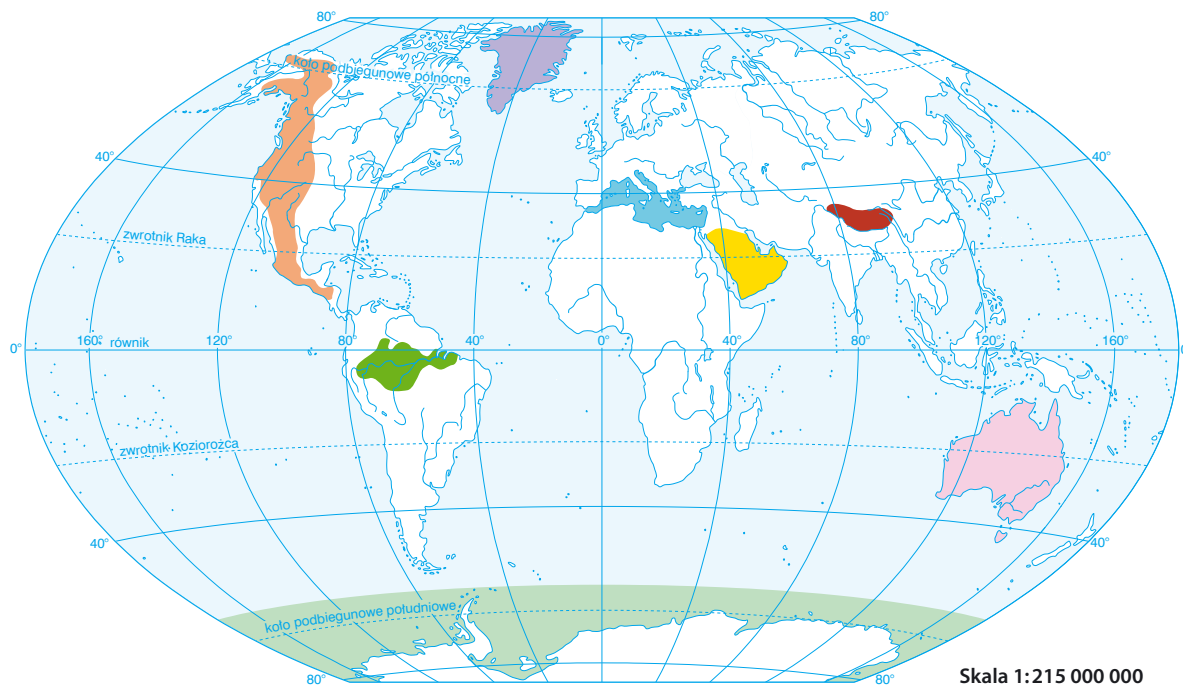
Wisła • Bug • Odra • Warta

Sprawdź, czy znasz mapę!

Świat

- 1 Na mapie świata oznaczono kolorami wybrane obszary.

Na podstawie atlasu geograficznego zapisz nazwy obszarów oznaczonych na mapie.

Kontynent: _____ Ocean: _____

Morze: _____ Góry: _____

Wyżyna: _____ Nizina: _____

Półwysep: _____ Wyspa: _____

- 2 Na mapie z zadania 1 zaznacz kółkiem położenie Polski.

- 3 Na podstawie atlasu geograficznego na mapie z zadania 1 oznacz literami A–F obiekty geograficzne, których nazwy podano poniżej.

A. Ameryka Północna

D. Hawaje

B. Ocean Arktyczny

E. Ocean Atlantycki

C. Sahara

F. Nil

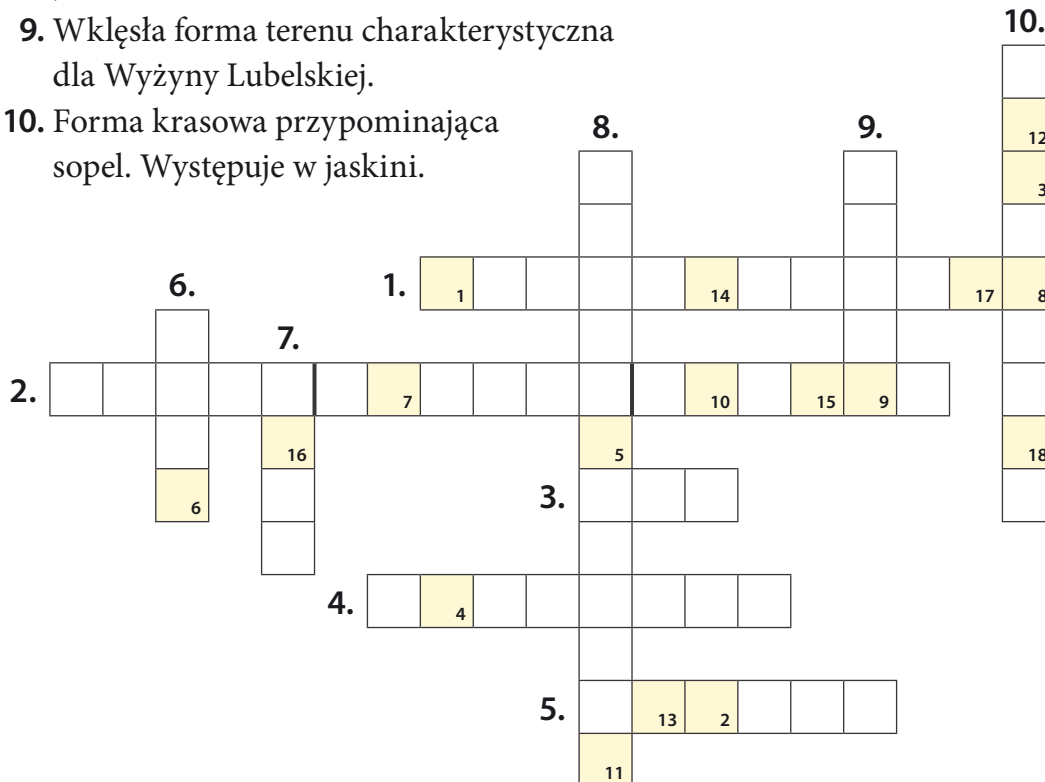

Krzyżówka geograficzna

Krajobrazy Polski

Rozwiąż krzyżówkę. Litery z pól oznaczonych liczbami 1–18 utworzą hasło. Wyjaśnij jego znaczenie.

1. Krzewiasta sosna występująca między innymi w Tatrach.
2. Szlak turystyczny łączący zamki na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej.
3. Symbol Kampinoskiego Parku Narodowego.
4. Park narodowy leżący w pasie Wyżyn Polskich. Jego symbolem jest nietoperz.
5. Region kulturowy na Nizinie Mazowieckiej słynący z wycinanek i konkursu na najwyższą palmę wielkanocną.
6. Zagłębienie na stoku wyżłobione przez osuwające się odłamki skalne.
7. Forma terenu występująca na wybrzeżu wysokim.
8. Jedna z dolin Tatr Zachodnich.
9. Wklęsła forma terenu charakterystyczna dla Wyżyny Lubelskiej.
10. Forma krasowa przypominająca sopel. Występuje w jaskini.

Hasło:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

10	11	12	13	14	15	16	17	18
----	----	----	----	----	----	----	----	----

Wyjaśnienie: _____

_____

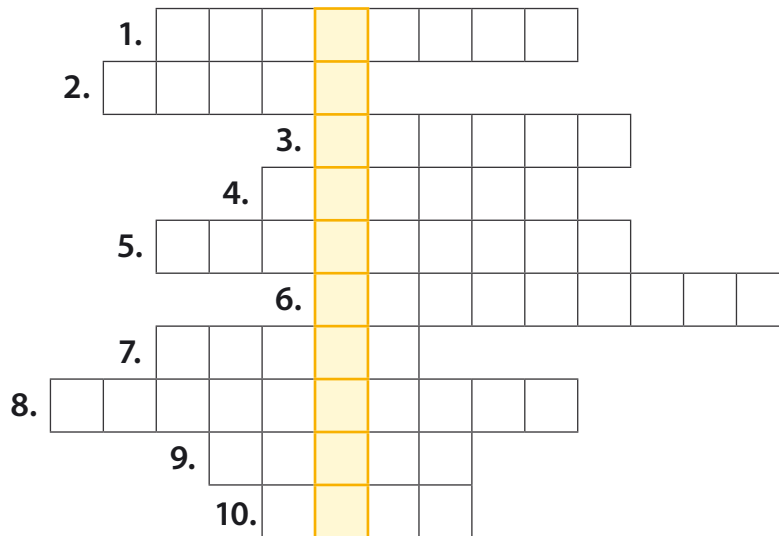

Krzyżówka geograficzna

Krajobrazy świata

Rozwiąż krzyżówkę, a następnie wyjaśnij znaczenie otrzymanego hasła.

1. Najwyższe góry na Ziemi.
2. Największy ssak prerii.
3. Strefa krajobrazowa, w której występują pizmowoły.
4. Drapieżny kot występujący w wilgotnych lasach równikowych.
5. Jeden z ludów żyjących w Himalajach.
6. Człowiek, który co jakiś czas zmienia miejsce zamieszkania, np. w poszukiwaniu pastwisk dla zwierząt.
7. Tradycyjny dom Mongołów i Kazachów.
8. Roślina występująca w strefie pustyni gorących. Jej liście są drobne i łuskowate.
9. Krzaczaste zarośla występujące w strefie śródziemnomorskiej.
10. Obszar na pustyni, na którym występują zasoby wody słodkiej.

Hasło: _____

Wyjaśnienie: _____

_____
_____

Twoje mocne strony

W księgarni internetowej
Nowej Ery znajdziesz wszystko,
czego szukasz!

sklep.nowaera.pl

Bezpieczne
płatności

Bezpłatna
wysyłka

Szybka
dostawa

Planeta Nowa

Nowy zeszyt ćwiczeń dla klasy 5 już od pierwszych lekcji geografii kształci i doskonali kluczowe umiejętności geograficzne. Dzięki różnorodnym zadaniom ułatwia utrwalenie wiedzy oraz przygotowanie do sprawdzianów.

Stopniowanie trudności zadań

Na dobry początek ćwiczenia wprowadzające w tematykę lekcji.

Dla dociekliwych interesujące zadania poszerzające wiedzę z omawianego tematu.

Zainteresowanie przedmiotem

Korzystam z informacji ciekawe treści połączone z zadaniami sprawdzającymi opanowanie niezbędnych umiejętności.

Wykonywanie obliczeń

Samuczki zadania rozwiązane krok po kroku uczące wykonywania podstawowych obliczeń geograficznych.

Praca z mapą

różnorodne zadania z mapą kształcące umiejętność jej analizy.

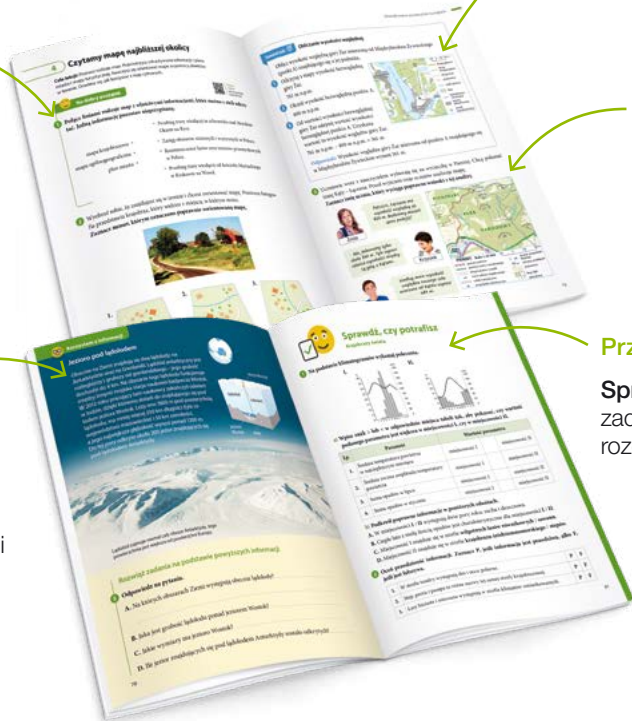
Sprawdź, czy znasz mapę!

zadania sprawdzające znajomość mapy Polski i mapy świata.

Przygotowanie do sprawdzianów

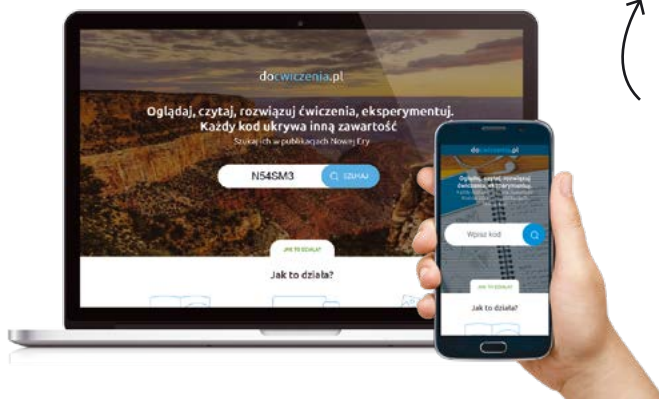
Sprawdź, czy potrafisz

zadania podsumowujące po każdym rozdziale.

Z DOSTĘPEM DO
docwiczenia.pl

*Dodatkowe materiały –
oglądaj, pobieraj,
drukuj.*

Obejrzyj
animację
docwiczenia.pl
Kod: N54SM3

*Zeskanuj kod QR,
który znajdziesz
wewnątrz
zeszytu ćwiczeń,
lub wpisz kod na
docwiczenia.pl.*

www.nowaera.pl

nowaera@nowaera.pl

Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

ISBN 978-83-267-3339-0

9 788326 733390